

Tarihi insanlar yapar ama nasıl?

Engin Erkiner tarafından yazıldı
Salı, 20 Ekim 2020 18:41 -

Marx'ın sözüdür: "insanlar tarihlerini kendileri yaparlar ama geçmişten kalan şartlar çerçevesinde..." İfade tam olarak bu kelimelerle olmayabilir ama anlam aynıdır.

Söylenmek istenen insanların tarihlerini istedikleri gibi değil, geçmişten kendilerine miras kalan şartlar çerçevesinde yaptıklarıdır.

Tarihlerini kendileri yaparlar ama istedikleri gibi yapamazlar, başka bir deyişle...

20. yüzyılın değişik devrim deneyleri dikkate alındığında yukarıdaki sözün pek anlamının bulunmadığı ortaya çıkar. Genel olarak kabul edilebilir bir belirlemedir. Tarihi kendiniz yaparsınız ama içinde bulunduğunuz geçmişten kalan şartlar vardır ve ancak bunların çerçevesinde hareket edebilirsiniz.

Ne var ki, belirli koşullarda neyin yapılabilir neyin yapılamaz olduğunun değerlendirilmesi insanlara ve örgütlere göre oldukça değişiktir. Mesela aynı görüşte olan –diyelim ikisi de marksist olan- iki ayrı politik gruptan bir tanesi ülkede sosyalist devrimi olabilir görürken, diğeri çılgınlık olarak değerlendirebilir.

Bolşeviklerin ve Menşeviklerin durumu budur.

Geçmişten kalan şartların kısıtlama ve olanakları içinde faaliyet göstermek, ne yapılabilir ya da ne yapılamaz sorularına birbirinden çok farklı cevaplar verilmesini dışlamaz.

Küba devriminde benzer durum daha açık olarak görülür.

Tarihi insanlar yapar ama nasıl?

Engin Erkiner tarafından yazıldı
Salı, 20 Ekim 2020 18:41 -

Küba Sosyalist Partisi'ne göre (komünist partisi bu adı taşıyordu) ülkede Batista diktatörlüğüne karşı ayaklanma için şartlar uygun değildir. Castro'ya göre ise uygundur. Geçmişten bugüne kalan ve insanların çerçevesi içinde tarih yapmak zorunda olduğu şartlar farklı kesimler tarafından birbirinden çok farklı değerlendirilmektedir.

Che Guevara daha da ileriye gider ve devrim sonrasındaki yazılarında, "Devrim için şartların olgunlaşmasını beklemek gerekli değildir, bazı koşullarda silahlı eylemin kendisi bu olgunlaşmayı sağlayabilir" der.

Che bunu her zaman için savunmaz ve "bazı koşullarda" der.

Küba'da gerçekten böyle olmuştur.

Yine Che'ye göre "ülkeyi tanıyorsanız devrim için teorinin bilinmesi gerekli değildir".

Fidel Castro 26 Temmuz 1953'te Moncado kışlası saldırısından sonra çıkarıldığı mahkemede "Tarih beni Beraat Ettirecektir" başlıklı savunmasını okur. Bu savunma tümüyle yurtseverlik üzerinedir, sosyalizmi çağrıştıracak bir şey yoktur.

Granma ile Küba'ya çıkan –yanlış hatırlamıyorsam- 82 kişiden Raul Castro ve Che dışında kimse marksist değildir.

26 Temmuz Hareketi kırsal kesimde ve gençlik arasında örgütlüdür, işçiler arasında bağı azdır. Sosyalist Parti sendikalarda örgütlüdür.

Benzer durum 1960'lı yıllardaki Latin Amerika gerilla hareketlerinde de görülür. Ülkelerin komünist partileriyle gerilla örgütleri içinde bulunan koşullarda ne yapılabileceğini birbirinden farklı değerlendirirler.

Tarihi insanlar yapar ama nasıl?

Engin Erkiner tarafından yazıldı
Salı, 20 Ekim 2020 18:41 -

İçinde yaşanılan şartlar bellidir ama bu şartlar nelerin yapılmasına imkan sağlar? Farklı örgütler bu soruya farklı cevaplar verir. Şartlar nereye kadar ve nasıl zorlanabilir? Buradan da değişik cevaplar çıkar.

Süleyman Demirel'in şöyle bir sözü vardır: "Politika mümkün olanı yapabilmektir."

Belirleme olarak doğru görünüyor ama "mümkün olan nedir", bu konuda değerlendirmeler çeşitlidir.

İnsanın (burada insan çoğuldur) müdahalesi dışında işleyen tarih yasaları yoktur. Toplumsal yasalarla doğa yasalarının büyük farkı da buradadır. Doğada yasalar insanın dışında vardır. İnsan o yasaları kendi amaçları için kullanabilir veya aşma yollarını deneyebilir ama bu yasalar insandan bağımsız olarak vardır.

Toplum bilimlerinde ise böyle değildir. Yasalar daima insan gruplarının değişik yönlerde karışmasıyla yürür. Bu nedenle de doğa bilimlerindeki gibi kesin değil ihtimalli sonuçları vardır.

Küba Sosyalist Partisi'ne göre tarihin yasaları uyarınca devrim zamanı değildir. Che'ye göre ise insanın aktif olarak karışmadığı yasal işleyiş olamaz. Bu karışmanın sınırları vardır ama bu sınırlar nerededir, cevap sadece teorik olarak bulunamaz; denemeniz gerekir.

Subjektif faktör tarihin bütün dönemlerinde önemlidir. Bazı müdahaleler tarihi gelişmeyi hızlandırırken bazıları yavaşlatabilir. Burada kişiler ve örgütler önemli rol oynar.

Napoleon'un burjuva devrimini Avrupa'ya yaymasını düşünün... Bu yaymayı sınıf mücadelesiyle açıklamak mümkün değildir. Napoleon pekala Fransa yakınlarında kalarak, Rusya kadar uzaklara gitmeyerek de devrimi yayabilirdi ve durumunu daha garanti altına almış olurdu.

Tarihte insanların ve grupların rolü Marx-Engels'in saptamalarının ilerisindedir.

Tarihi insanlar yapar ama nasıl?

Engin Erkiner tarafından yazıldı
Salı, 20 Ekim 2020 18:41 -

Tarihi kitleler yapar, doğru, ama o kitleler belirli örgütler ve insanlar olmadan da fazla bir şey yapamazlar. Sadece isyan edebilirler ama daha ileriye zor giderler.

Bunları yazarken aklıma hep Makedonyalı İskender olarak da bilinen ama Büyük İskender diye tanınan komutanın önce zamanın Yunanistan'ını alıp, ardından Anadolu'ya geçip oradaki kentleri fethedip, ardından Perslerle savaşlarda onları yenip, oradan Mısır'a inip, kendi adına kent kurup (İskenderiye), oradan Hindistan'a gitmesi geldi. "Bilinen dünyanın ucuna kadar gitmek" hedefiyle yola çıkmıştı ama Hindistan'da orduda karışıklık çıkar, asker bu kadar uzun seferden bıkmıştır ve geri dönmeye karar verilir.

Makedonya'dan Hindistan'a kadar uzanan birkaç yıllık savaşlarla dolu seferi sınıf mücadelesiyle açıklayabilir misiniz? Ancak bir bölümü açıklanabilir, burada kişinin ve grubun rolü önemlidir.

İskender'in danışmanı Aristoteles'tir. Sürekli başarısının bir nedeni de bu olsa gerektir.

Geçenlerde Samurayların tarihini anlatan kitabı okurken Moğollarla Japonlar arasındaki savaşlar dikkatimi çekti. Cengiz Han tarihin en büyük imparatorluğunu kurmuştur ama ölümünden sonra bu yapı sürekli sarsıntı geçirmiştir. Asya ve Avrupa'da geniş bir alanda egemenlik kuran Moğollar Japonya'ya da saldırırlar.

Bunun sınıfsal açıklamasını yapmak mümkün değildir. Moğolların elinde uçsuz bucaksız bir alan var; paradan yana eksikleri yoktur. Bu imparatorluk ancak sürekli yayılarak ayakta kalabilirdi, bence bunun için üç kere saldırdılar ve başarısız oldular. 1281'de 4500 gemilik filoyla Japonya'ya saldırırlar ve askerlerinin yaklaşık yüzde 90'ını kaybederler. Moğollar vahşi savaşçıdır ama Samuraylar daha vahşidir.

Moğolları Japonya'ya saldırtan, iki kere yenildikten sonra üçüncü kere saldırtan hangi sınıfsal çıkardır?

Buna cevap vermek mümkün değildir. Maddi çıkar da olabilir, mümkündür ama belirleyici olan

Tarihi insanlar yapar ama nasıl?

Engin Erkiner tarafından yazıldı
Salı, 20 Ekim 2020 18:41 -

imparatorluğun mantığıdır. Bu imparatorluk yayılabildiği oranda yaşar...

Tarihi süreci anlamak genel belirlemelerle olmaz. Bunlar ilk yapıldıkları dönemde yararlı olmuş olabilirler ama aşılımları, detaylandırılmaları gerekir. Toplumsal gelişmede subjektif faktör ile yasalar birliktedir.

Mesela “kapitalizmde kriz kaçınılmazdır” denilir ve doğrudur.

Ve burjuvazi krizlerden öğrenerek bunların nasıl yönetileceğini de bulabilir ve bulmuştur da...

Artık “kriz yönetimi” adlı büyük bir kavram vardır.

Bu açık olarak subjektif müdahaledir. Krizi zamana yayılabilir, ihraç edilebilir ya da başka yollara başvurulabilir. Krizle birlikte yaşamak öğrenilir.

Buna karşı ne yapacaksınız; bu da subjektif müdahaledir.

Bu görüşlerin yepyeni şeyler olduğunu düşünmeyin. Bunları ilk kez Eylül 1994'te Almanya'da çıkan, ardından Türkiye'de de basılan Sosyalizmin Sorunları dergisinin ilk sayısında yazmıştım. O zamanki ifade tarzım şimdikininki yanında naif kalır ama öz olarak uzakta da değildir.